

Χριστούγεννα της απελευθέρωσης

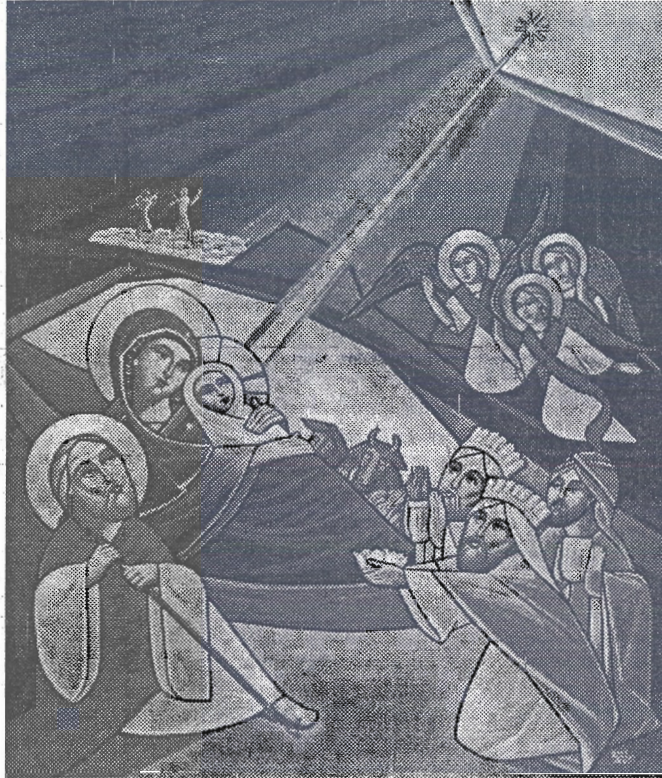
του Θανάση
Ν. Παπαθανασίου Δρ.
Θεολογίας, καθηγητή
στο Λύκειο Ζεφυρίου
Δυτ. Αττικής

Πώς, άραγε, ο ίδιος ο Χριστός προσδιόρισε τη σάρκωσή Του και την είσοδό Του στην ανθρώπινη ιστορία; Το Ευαγγέλιο του Λουκά μάς πληροφορεί ότι ο Ιησούς ξεκίνησε τη δημόσια δράση Του αναγγέλλοντας την ως αποστολή απελευθερωτική. Βρισκόταν στη συναγωγή της Ναζαρέτ και, όπως συνήθιζαν οι συναγμένοι Ιουδαίοι, διάβασε φωναχτά ένα απόσπασμα της Γραφής. Επρόκειτο για κείμενο του προφήτη Ησαΐα, το οποίο ο Λουκάς παραθέτει ως εξής:

“Το Πνεύμα του Κυρίου με κατέχει, γιατί ο Κύριος με έχρισε και μ’ έστειλε ν’ αναγγείλω το χαρμόσυνο μήνυμα στους φτωχούς, να θεραπεύσω τους τσακισμένους ψυχικά· στους αιχμαλώτους να κηρύξω λυτρωτήριον και στους τυφλούς ότι θα βρουν το φως τους· να φέρω λυτρωτήριον στους τσακισμένους, να αναγγείλω του καφού τον ερχομό, που ο Κύριος θα φέρει τη σωτηρία στο λαό του”⁽¹⁾.

Ευθύς μόλις ανέγνωσε το χωρίο, ο Ιησούς το συνέδεσε απερίφραστα με τον εαυτό του: «Σήμερα», τους είπε, «βρίσκει την εκπλήρωσή της η προφητεία, που μόλις ακούσατε».

Καθαυτή η επιλογή του κειμένου είχε πολύ σημαντικά συμφραζόμενα. Μιλώντας για την ανατολή μιας εποχής απελευθέρωσης, παρέπεμπε σε έναν πολυτίμητο και ριζοσπαστικό ιουδαϊκό θεσμό, το Ιωβηλαίο έτος. Κατ’ εντολή του Θεού, κάθε πενήντα χρόνια η υποθηκωμένη για χρέη περιουσία επιστρεφό-

ταν στους ιδιοκτήτες της και ελευθερώνονταν οι δούλοι (Λευιτ. 25: 8-34). Επρόκειτο, δηλαδή, για μια ασφαλιστική δικλείδα κατά της συσσώρευσης πλούτου, κατά της τοκογλυφικής οικονομίας, κατά της απανθρωπιάς, κατά της κοινωνικής αδικίας. Έτσι, ο Χριστός δηλώνει ότι αυτό που εγκαινιάζει είναι μια στάση ζωής προεχόντως αλληλεγγύης. Η σύνταξη με το μέρος των οδυνωμένων γίνεται σημάδι ότι η Βασιλεία, ο Νέος Κόσμος του Θεού ξεμύτισε.

Στο σημείο αυτό, ωστόσο, υπάρχει άλλο ένα ζητή-

μα, εξαιρετικής σπουδαιότητας. Το κείμενο που παραθέτει ο Λουκάς, δεν είναι στην πραγματικότητα απόφραξη απόσπασμα του Ησαΐα, αλλά μια σύνθεση! Ολόκληρο είναι ειλημμένο από το το 61ο κεφάλαιο του προφητικού βιβλίου (στ. 1-2), πλην της φράσης «να φέρω λυτρωτήριον στους τσακισμένους». Αυτήν ο Λουκάς την πρόσθεσε στο απόσπασμα, προφανώς εμνησμένος από άλλο σημείο του Ησαΐα (τρία κεφάλαια παραπάνω), όπου διευκρινίζεται ποια είναι η αυθεντική νηστεία, η οποία και ευχαριστεί τον Θεό⁽²⁾. Η αυθεντική νηστεία, λέει εκεί ο Ησαΐας, δεν έγκειται στην τήρηση εξωτερικών πλατρευτικών τύπων: «Με αυτό τον τρόπο που προσεύχεστε, δεν πρόκειται να ερισκουστεί η προσευχή σας. Η νηστεία, όπως εγώ τη θέλω [λέει ο Θεός δια γραφίδος Ησαΐα], δεν είναι να κακουχείστε για μια μέρα, και το κεφάλι κάτω να το σκύβετε, καθώς το βούρλο, με ρούχα πένθιμα να κάθεται στη στάχτη» Αντιθέτως, η αυθεντική νηστεία έγκειται σε δράση απελευθερωτική: «Να σπάτε των αδικημένων τα δεσμά, να λύσετε τα φορτία που τους βαραίνουν, τους καταπιεσμένους ν’ απελευθερώσετε και να συντρίβετε κάθε ζυγό» (58: 5-6). Με τη σύνθεση, λοιπόν, που πραγματοποιήσε ο Λουκάς, υπογραμμίζεται ακόμη εντονότερα το απελευθερωτικό πρόταγμα.

Ο Ιωβηλαίος θεσμός αφορούσε την πράξη. Όχι κάποιον ανιστορικό εσωτερισμό. Και η Σάρκωση δεν αποτελεί χημεία (δηλαδή απλώς την ανάκταση δυο υλικών - της θεϊκής και της ανθρώπινης ουσίας), αλλά το αντίμαμα του ζείδωρου Θεού με την ανθρώπινη πληρότητα, άρα και με την ευθύνη, και με την πράξη,

Συνέχεια από τη σελ. 1

και με τις σχέσεις. Η διακήρυξη του Χριστού (διακήρυξη που αντανakλάται σε πλήθος σημεία του Ευαγγελίου Του, όπως η συγκλονιστική αντίθεσή Του προς τον Μαμωνά και τη μετατροπή του ναού σε χρηματιστήριο) προσκαλεί τους Χριστιανούς σε πράξη, που αλλιάζει τον κόσμο, που απελευθερώνει, που έρχεται σε ρήξη με τις δυνάμεις, οι οποίες λεηλατούν την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια. Από τη δεκαετία του 1970, η διακήρυξη αυτή έγινε αφετηριακό σημείο της θεολογίας της Απελευθέρωσης⁽¹⁾, η οποία όρισε ως ευαγγελικό καθήκον και ως αποστολή της Εκκλησίας την κα-

Χριστούγεννα της απελευθέρωσης

ταποθέτηση των κοινωνικών δομών, που παράγουν αδικία και εξαθλίωση. Ωστόσο, η οπτική αυτή έχει τα ριζώματα της στην ίδια την εκκλησιαστική παράδοση - άσχετα αν οι ίδιοι οι εκκλησιαστικοί άνθρωποι συχνά την θέτουν σε καταστολή ή αγανακτούν μόνον, όταν θιγεί η στομική τους ευμάρεια, και όχι επειδή η πλουτοκρατία είναι ακραιφνής ειδωλολατρία και σε καλούς και σε κακούς καιρούς! Ήδη τον 14ο αιώνα ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς επικαλέστηκε ακριβώς το περί νηστείας και συντριβής των ζυγών χωρίο του Ησαΐα, για να συνηγορήσει υπέρ της

πράξης εκείνης, η οποία ταυτόχρονα αποτελεί κορυφαία πνευματική στάση. Και κατέληγε:

«Οι άρπαγες και οι άδικοι δεν θα άναστηθούν για να έρθουν πρόσωπο με πρόσωπο με τον Χριστό και να κριθούν, αλλά ευθύς για να καταδικαστούν [...], διότι και στην εδώ ζωή ποτέ δεν είχαν έρθει πραγματικά πρόσωπο με πρόσωπο με τον Χριστό [...]. Οι τεράστιες περιουσίες είναι στην πραγματικότητα κοινές, αφού προέρχονται από τα κοινά ταμεία της φύσης που έφτιαξε ο Θεός [...]. Κανείς δεν θα μολήσει να αποφύγει την ποινή,

αν δεν δεχτεί στη ζωή του τους φτωχούς»⁽⁴⁾.

Μήπως η χριστιανική συμμετοχή σε ένα παγκόσμιο κίνημα διαγραφής των καταχρηστικών και τοκαγλιφικών χρεών δεν είναι τίποτα παραπάνω από απαίτηση του ίδιου του μυστηρίου της πίστης; Αποστολή των Χριστιανών (αν αυτοί αντέχουν το βάρος της ταυτότητάς τους) είναι να μαρτυρήσουν με λόγο και πράξη στον δημόσιο χώρο αυτό που ο σαρκωμένος Θεός τους το πρωτοανήγγειλε σε μια συναγωγή. Ο ίδιος τους ζήτησε ακροτελευτίως να γίνουν μάρτυρές Του «ως τα πέρατα της γης» (Πράξ. 1:8).

Υποσημειώσεις:

(1) Λουκ. 4: 18-19. Οι μεταφράσεις είναι από τις εκδόσεις: *Η Καινή Διαθήκη*. Το πρωτότυπο κείμενο με μετάφραση στη δημοτική, και *Η Παλαιά Διαθήκη*, μετάφραση από τα πρωτότυπα κείμενα, εκδ. Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας, Αθήνα 1989 και 1997 αντίστοιχα.

(2) Βλ. Jacques Matthey, "Luke 4: 16-30. The Spirit's mission manifesto: Jesus' hereneutics and Luke's editorial", στο: *International Review of Mission* 352 (2000), σσ. 3-11.

(3) Λ.χ. Gustavo Gutierrez, *The God of Life*, εκδ. Orbis Books, Maryknoll, New York 1991, σσ. 6-9.

(4) Γρηγόριος Παλαμάς, PG 151, 161C-165B. Βλ. Θανάσης Ν. Παπαθανασίου, *Κοινωνική δικαιοσύνη και Ορθόδοξη θεολογία*, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2006³, σσ. 42-46.

